

travelbook

Rodos i Dodekanez

Bezdroża

Mistrzowska
ochrona **ERGO**
HESTIA®

Autor: Peter Zralek

Aktualizacja: Aleksander Król

Redakcja: Ewelina Wolna

Korekta: Barbara Faron, Aleksandra Marczuk

Redakcja techniczna i skład: MSP Studio Magdalena Suchy-Polańska, Dawid Kwoka

Opracowanie kartograficzne: Magdalena Kroczak

Źródło danych kartograficznych: OpenStreetMap contributors; www.opendatacommons.org/licenses/odbl

Projekt okładki: Ewa Jarocka; materiały graficzne na okładce zostały wykorzystane za zgodą Shutterstock Images LLC.

Wszelkie prawa zastrzeżone. Nieautoryzowane rozpowszechnianie całości lub fragmentu niniejszej publikacji w jakiegokolwiek postaci jest zabronione. Wykonywanie kopii metodą kserograficzną, fotograficzną, a także kopiowanie książki na nośniku filmowym, magnetycznym lub innym powoduje naruszenie praw autorskich niniejszej publikacji.

Wszystkie znaki występujące w tekście są zastrzeżonymi znakami firmowymi bądź towarowymi ich właścicieli.

Autor oraz wydawnictwo Helion dołożyli wszelkich starań, by zawarte w tej książce informacje były kompletne i rzetelne. Nie biorą jednak żadnej odpowiedzialności ani za ich wykorzystanie, ani za związane z tym ewentualne naruszenie praw patentowych lub autorskich. Autor oraz wydawnictwo Helion nie ponoszą również żadnej odpowiedzialności za ewentualne szkody wynikłe z wykorzystania informacji zawartych w książce.

Wydawnictwo Helion

ul. Kościuszki 1c, 44-100 Gliwice

tel.: 32 2309863

e-mail: redakcja@bezdroza.pl

księgarnia internetowa: <http://bezdroza.pl>

Drogi Czytelniku!

Jeżeli chcesz ocenić tę książkę, zajrzyj pod adres:

<http://bezdroza.pl/user/opinie/?beros3>

Możesz tam wpisać swoje uwagi, spostrzeżenia, recenzję.

Wydanie III

ISBN: 978-83-283-4539-3

Copyright © Helion, 2018

- **Kup książkę**
- **Poleć książkę**
- **Oceń książkę**
- **Księgarnia internetowa**
- **Lubię to!**
- **Nasza społeczność**

Spis treści

ATRAKcje RODOSU	7
INFORMACJE PRAKTYCZNE	11
PRZED WYJAZDEM	13
Wybór czasu podróży	13
Źródła informacji	13
Formalności	14
DOJAZD	16
Samolotem	16
Promem	17
NA MIEJSCU	18
Komunikacja	18
Na inne wyspy	20
Noclegi	21
Wyżywienie	24
Aktywny wypoczynek	25
INFORMATOR A-Z	28
INFORMACJE KRAJOZNAWCZE	33
KRAJOZNAWCZE ABC	35
Wyspa Rodos	35
Dodekanez	35
Trzęsienia ziemi	37
Flora	37
Fauna	38
Historia	39
Wielkie oblężenie	40
Czasy cesarów	42
Wieki średnie i joannici	43
Pod rządami Turków i Włochów	46
SPOŁECZEŃSTWO	49
Język grecki	49
Religia	50
Obyczaje	51

KULTURA I SZTUKA	53
Architektura i rzeźba	53
Literatura	55
Muzyka	55
KUCHNIA	56
WYSPA RODOS	61
MIASTO RODOS	63
Historia	63
Warto zobaczyć	64
Pałac Wielkich Mistrzów	66
Muzeum Bizantyjskie	72
Muzeum Archeologiczne	73
Mury miejskie	76
Stare Miasto	78
Nowe Miasto	82
Wzgórze Smitha	85
Park Rodini	87
OKOLICE MIASTA RODOS	90
Trianda i lalyssos/Filerimos	90
Kremasti	93
Pastida	93
Paradisi	94
Dolina Motyli	94
Kallithea	95
Faliraki	96
DOKOŁA WYSPY	98
Kamiros	98
Południowe wybrzeże	100
Lindos	106
Na północ od Lindos	113
DODEKANEZ	115
SYMI	116
CHALKI	120
ASTYPALEA	124
KARPATOS	128
KASOS	133

KASTELLORIZO	135
TILOS	138
NISYROS	142
KOS	146
KALYMNOS	154
LEROS	160
PATMOS	164
SŁOWNICZEK	170
INDEKS	174

Spis ramek

Rodos w internecie	14	Żydzi na Rodosie	80
Placówki dyplomatyczne	15	Fanourios – najprzystojniejszy ze świętych	82
Plaże i kąpieliska	23	Potwór z Rodosu	86
Dni wolne od pracy	28	Protogenes w lalyssos	91
Ważne numery telefonów	32	Kleobulos – najsłynniejszy mieszkaniec Lindos	107
Nazwa „Rodos”	40	Atena z Lindos	109
Helios – bóg Słońca	41	Syme i Glaukos	116
Kolos Rodyjski	42	Kleomedes z Astypalei	125
Ręka św. Jana Chrzciciela na Rodosie	44	Prorok Eliasz	131
Kalendarium	47–48	Lokalne specjalności	148
Święta	52	Asklepios i Hipokrates	151
Przepisy na rodyjskie specjały	58	Poławiacze gąbek	155
Książę Dżem	66	Święty Jan i <i>Apokalipsa</i>	166
Szpitalnicy	73		
Rodyjska szkoła rzeźbiarska	74		

Spis map

Rodos	63	Tilos	140
Rodos – Stare Miasto	67	Nisyros	143
lalyssos	92	Kos	146–147
Kamiros	98	Kalymnos	157
Lindos	111	Leros	161
Symi	117	Patmos	165
Chalki	121		

Legenda

- Świątynia chrześcijańska (kościół, cerkiew, świątynia)
- Synagoga, inny obiekt religijny z kultu religijnym
- Miejsce, inny obiekt religijny z kultu religijnym
- Świątyni obiekt pogański
- Pałac, twierdza, obiekt architektoniczny
- Muzeum, galeria
- Lokalizacja
- Inny obiekt
- Analiza przesyłkowa
- Atlas zryty obiekt przesyłkowy niedziwny
- Punkt informacyjny turystyczny
- Dworzec kolejowy
- Dworzec autobusowy
- Stragałki
- Lokalizacja
- Obiekt wodny (świeżego typu)
- Kierunek
- Obiekt gastronomiczny (świeżego typu)
- Supermarket, sklep, targ, bazen
- Kawałki internetu, stacja Wi-Fi
- Poczta
- Obiekt cmentelny, cmentel
- Apteka
- Paliwo
- Inny obiekt (sklep, biuro, kasa itp.)
- Plaza
- Kąpielisko, basen
- Przystanek pociąg, port

SKARBY KULTURY

Starówka miasta Rodos

Spacer urokliwymi zaułkami Starego Miasta stanowi intrygującą podróż w czasie, zwłaszcza że wiele zaułków zachowało swój średnio-wieczny wygląd. Taka jest np. ulica Rycerzy, przy której mieszkali rycerze broniący Europy przed muzułmanami.

Zbiory Muzeum Archeologicznego

Pasjonująca lekcja historii, dzięki której można poznać sztukę i codzienność sprzed wieków oraz odkryć, że liczne z jej aspektów niewiele różnią się od teraźniejszości.

Świątynia Ateny w Lindos

Jedno z piękniejszych miejsc na Rodosie, poświęcone jednemu z najstarszych bóstw Greków – Atenie, opiekunce bohaterów, znanej od co najmniej 33 wieków.

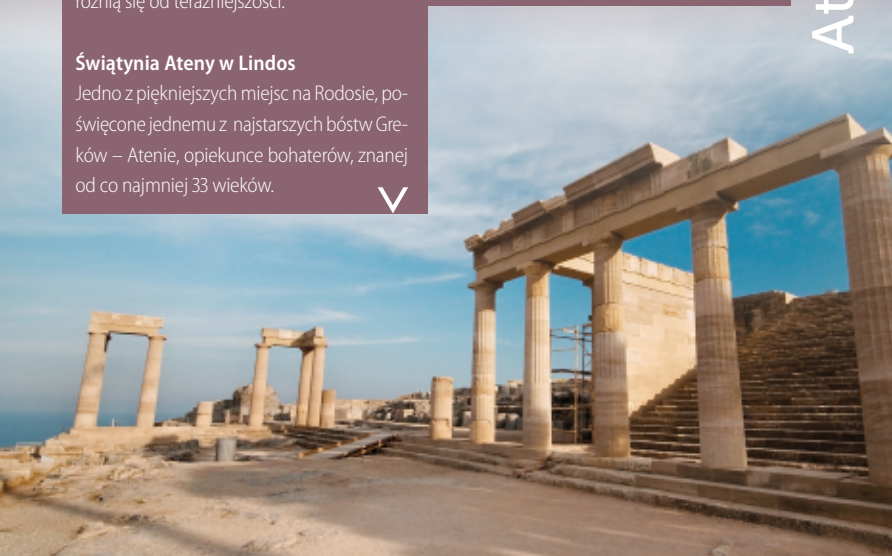
Wykopiska w Kamiros

Na rozległym obszarze, wznoszącym się między błękitem morza i nieba, rozciągają się ruiny antycznego miasta. Są to przeważnie pozostałości budynków wzniesionych podczas odbudowy w III w. p.n.e., po trzęsieniu ziemi.

Klasztor Moni Thari

W tym najbardziej ortodoksyjnym klasztorze położonym pośrodku wyspy Rodos zachowały się przepiękne malowidła ścienne z końca XII w., a także z okresu późniejszego.

Atrakcje Rodosu

Kup książkę

Poleć książkę

AKTYWNY WYPOCZYNEK I POMYSŁY NA WIECZÓR

Górskie wędrówki w okolicach Ataviros

Zdobycie szczytu Ataviros, będącego najwyższym wzniesieniem na Rodosie (1216 m n.p.m), jest nie lada atrakcją zarówno dla miłośników pieszych wycieczek, jak i osób wrażliwych na piękno przyrody. Z góry bowiem rozciąga się urzekająca panorama wyspy.

Nurkowanie przy wschodnim wybrzeżu wyspy

Najpopularniejszymi miejscami nurkowymi jest zatoka Kallithea, położona na południe od miasta Rodos, oraz wody wokół Lindos. Pod wodą można zobaczyć wiele fascynujących grot i formacji skalnych oraz koralowce i gąbki.

Wędrówki zaułkami starówki, dnem fosy i koroną murów miasta Rodos

Czterokilometrowej długości wstęga murów, opasujących miasto Rodos, należy do najlepiej zachowanych budowli militarnych Europy. Z góry oglądamy pełne zaułków Stare Miasto, porty i instalacje obronne zakonu szpitalników.

Kasyno w mieście Rodos

Kasyno, mieszczące się w budynku największego w okresie międzywojennym hotelu nad Morzem Śródziemnym (Grande Albergo Delle Rose), otwiera swe podwoje dla gości o każdej porze dnia i nocy.

Życie nocne w Nowym Mieście Rodos

Nowe Miasto (Neochorio) w sezonie letnim wieczorną porą przechodzi prawdziwą metamorfozę i kusi urokami nocnego życia, które tętni tu aż do białego rana.

Kup książkę

Poleć książkę

RELAKS W SŁOŃCU I WODZIE

Termy Kallithea

Modny źródło nadmorskie z epoki starożytnych Rzymian i zapewne najlepsze miejsce na wyspie do praktykowania ich legendarnego *dolce far niente* („słodkiego nieróbstwa”).

Kawiarnie w porcie Mandraki

Kawa, książka bądź poranna gazeta i obserwacja ruchu statków przy kawiarnianym stoliku w porcie Mandraki może stanowić wyśmienitą chwilę przerwy w zwiedzaniu zabytków miasta Rodos.

Ulica Sokratesa w mieście Rodos

Wędrówki bazarową ulicą Sokratesa (Sokratous) na starówce miasta Rodos oraz zakup pamiątek są nieodłącznym elementem każdego pobytu na wyspie.

Łaźnie tureckie w mieście Rodos

Łaźnie tureckie (Mustafa Hammam) z 1765 r. wciąż są użytkowane i wciąż ogrzewa się je drewnem oliwnym. Przy okazji kąpieli można obejrzeć posadzki ułożone z fragmentów antycznych budowli.

Plaże Rodosu

Beztrudnie wylegiwanie się na plażach Rodosu pozwoli zapomnieć o kłopotach dnia codziennego. Plażę można znaleźć już w mieście Rodos, na cyplu przy akwarium, skąd ciągnie się przez kilka kilometrów. Prawdziwie pocztówkową plażą może poszczycić się Lindos.

Kup książkę

Poleć książkę

WYSPY DODEKANEZU

Kastellorizo

Mała wyspa z warownią joannitów i klasztorem św. Jerzego jest znakomitym miejscem dla osób poszukujących sentymentalnych wzruszeń.

Klasztor św. Jana na Patmos

Pierwotnie bizantyjski klasztor, założony w XI w. na miejscu dawnej świątyni Artemidy, należy do najważniejszych w greckim prawosławiu. Jego mury kryją liczne zabytki sztuki sakralnej, w tym mozaiki i średniowieczne freski.

Starożytny Asklepiejon na Kos

Ten przybytek poświęcony bogu Asklepiosowi, mistrzowsko wkomponowany w otaczającą go przyrodę, należy do największych osiągnięć architektonicznych okresu hellenistycznego.

Karpatos

Największa poza Rodosem wyspa archipelagu przyciąga przybyszów dziewiczym w wielu miejscach pięknem przyrody i kilkoma tradycyjnymi wioskami. To właśnie tutaj objawia się Grecja sprzed lat.

Nisyros

Wyspa Nisyros nawet swoim kształtem zdradza, że jest przysypanym kraterem wulkanu, w dodatku wcale niewygasłym. W wielu miejscach można poczuć wydobywające się opary i specyficzny zapach siarki.

Kup książkę

Poleć książkę

Miasto Rodos

HISTORIA

Miasto Rodos to znakomity przykład powiązania przeszłości z terażniejszością. Położone jest na wysuniętym najbardziej na północ krańcu wyspy noszącej to samo miano. To tutaj, zapewne w dzisiejszym porcie Mandraki, wznosił się słynny Kolos Rodyjski będący jednym z siedmiu cudów świata. Tutaj także w czasach średniowiecza wznosili swe budowle joannici, po których pozostało wiele zabytków w obrębie murów Starego Miasta.

Historia tego miejsca sięga 408 r. p.n.e., kiedy mieszkańcy lalysos, Lindos i Kamiros założyli wspólną stolicę, która dała początek dzisiejszemu miastu Rodos. Na jej lokalizację wybrano najbardziej strategiczny punkt, umożliwiający skuteczną obronę wyspy. Plan oparto na opracowanej przez Hippodamosa z Miletu siatce hippodamejskiej, której struktura polegała m.in. na uwzględnieniu warunków naturalnych podczas

budowy. Według założenia ulice miały się krzyżować pod kątem prostym, tworząc regularny układ. W 289 r. p.n.e. wzniesiono słynny posąg Heliosa, który został uznany za jeden z siedmiu cudów świata antycznego. Uległ on zniszczeniu wskutek trzęsienia ziemi w 227 r. p.n.e.

Panowanie Rzymian oraz trzęsienie ziemi doprowadziły do upadku stolicy, a wyspa została przyłączona do imperium rzymskiego. Po zwycięstwie Rzymu nad Hannibalem, w 42 r. p.n.e., po śmierci Juliusza Cezara, miasto zostało całkowicie zniszczone przez Kasjusza. Osłabiło to pozycję obronną całej wyspy. Jednocześnie narastało zagrożenie ze Wschodu.

WARTO ZOBACZYĆ

Pobyt w mieście Rodos stanowi znakomitą okazję, by pospacerować po prawie niezmiennym od wieków średnich **mieście**

rycerzy (Stare Miasto w Rodos zostało wpisane na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Przyrodniczego UNESCO). Ich kwatery wraz z Pałacem Wielkich Mistrzów i kilkoma kościołami tworzyły dzielnicę **Col-lachium**, określaną też mianem Chastel, Castrum, Castellum czy Conventus. Była ona oddzielona murem od reszty, również obmurowanego, średniowiecznego miasta, czyli **Burg** (Burgus, Burgum, Bourg, Ville). Do dziś dominuje tu późny gotyk, który rozpoznamy po ostrych łukach otworów okiennych. Część portali jest jednak renesansowa, jak np. w domu, w którym mieszkał książę Dżem, czy w **Pałacu Kasztelana**.

Podstawowym budulcem jest tu brązowy miejscowy kamień, przełamany gdzieniegdzie marmurową płytą z herbem rycerskim bądź nadprożem. Domy są zwykle piętrowe z magazynami (spichlerzami) na parterze, do których można się dostać bezpośrednio z ulicy. Pomieszczenia

Kup książkę

Poleć książkę

mieszkalne rozlokowane były niegdyś na piętrze. W zależności od możliwości finansowych właścicieli, część z nich została udekorowana malowidłami, a na niektórych zawieszano gobeliny sprowadzone

z kontynentu. Domostwo takie miało przeważnie też podwórze (dziedziniec). Szczególnie imponująca jest 200-metrowej długości **Odhos Ippoton**, czyli ulica Rycerzy, odrestaurowana w latach 1913–16 z szeregiem **kwater rycerskich**. Po lewej (północnej) stronie, patrząc od Pałacu Wielkich Mistrzów, znajdowały się np. siedziby skrzydła Prowansji, Francji (ta z 1509 r. jest chyba najbardziej elegancka architektonicznie) i Włoch z 1519 r., które łatwo zlokalizować dzięki oznaczeniom na fasadach. Naprzeciwko gospody Prowansji, po drugiej stronie Odhos Ippoton, stacjonowali Hiszpanie. Między siedzibami skrzydła francuskiego i Prowansji znajduje się kościółek Trójcy Świętej, łatwo rozpoznawalny po zachowanej na fasadzie rzeźbie Matki Bożej z Dzieciątkiem. W budynku sąsiadującym z nim od zachodu mieszkał kapłan świątyni. Natomiast w domu położonym bezpośrednio na zachód od kwatery Francji

Kup książkę

Poleć książkę

Symi

Najbliżej Rodosu leży wyspa Symi (nazwa pisana jest też jako Syme). Dzisiejszą rozbudowę ogranicza brak wody. Mieszka tu na stałe ok. 3 tys. ludzi. Wyspa ma 58 km² powierzchni. Większość odwiedzających ją turystów przybywa w zorganizowanych grupach z Rodosu. Około 15.00–16.30 z Symi odpływają ostatnie stateczki wycieczkowe, i jest to najlepszy czas na odwiedzenie tej małej, ale intrygującej wyspy.

Gdyby nie turystyka, Symi przepadłaby w obecnych czasach z kretesem. Nie wyróżnia się bowiem niczym szczególnym, a na długiej liście najatrakcyjniejszych greckich wysp także nie plasuje się zbyt wysoko. Nie ma nawet przyzwoitej plaży, a swoje „pięć minut” miała przed wynalezieniem tworzyw sztucznych. Jej mieszkańcy zasłynęli wówczas z połowu morskich gąbek. Uszczypliwi twierdzą, że wyspiarze zamiast gąbek łowią dziś turystów. Trzeba jednak przyznać, że mimo braku tzw. atrakcji turystycznych wychodzi im to bardzo dobrze.

HISTORIA

Przeważająca większość wyspiarzy mieszka dziś w głównym mieście-portcie Symi, o tej

samej co wyspa nazwie. Kiedyś były to dwie osady: port Yialos/Gialos i Khorio/Chorio leżąca wyżej na zboczu góry Vigla (616 m n.p.m.). Dawniej wyspa była gęsto zalesiona, lecz dziś próżno tu szukać cienia. Drzewa ścięto na poszycie okrętów dla rycerzy św. Jana, zaś te, które się ostały, wykorzystano w stoczniach w 1. poł. XIX w. w okresie walk o niepodległość kraju.

Z niewielkiej Symi pod Troję ruszyły aż trzy łodzie. Później, wraz z handlem, przyszło bogactwo. W czasach osmańskich wyspiarze prowadzili ożywioną wymianę towarową i nie tylko towarową, bo w pewnym sensie także polityczną. Pewną niezależność od Turków otrzymali bowiem w zamian za dostawę najlepszych gąbek na dwór sułtana (zezwolono im nawet na uprawę ziemi na tureckim stałym lądzie). Trudno uwierzyć, że pod koniec XIX w. mieszkało tu przeszło 20 tys. osób.

WARTO ZOBACZYĆ

Większość domów w portowym **Gialos** ma 100 i więcej lat. Tradycyjnie budowane były nad wykutą w skale grotą, która funkcjonowała przeważnie jako zbiornik na wodę.

Syme i Glaukos

Niektórzy antyczni autorzy piszą, że z wyspy wywodził się Glaukos, żeglarz i budowniczy statku Argonautów, którym wyruszono na wyprawę po złote runo. Ów mityczny bohater, po zakosztowaniu ziela dającego nieśmiertelność, został bogiem morskim. Jemu też przypisuje się pochodzenie miana wyspy. Uwiódł bowiem kobiety o imieniu Syme, którą osadził na bezludnej wtedy

jeszcze Symi. Niewiasta ta miała być córką króla miasta lalysos położonego na wyspie Rodos. W tym mieście może tkwić ziarno prawdy, ponieważ wiadomo, że w antyku przybyli tu koloniści z Rodosu. Stało się to jednak dopiero kilkaset lat po pojawieniu się pierwszych osadników, którzy dopłynęli na Symi zapewne z wybrzeży Azji Mniejszej, z krainy o nazwie Karia.

Pomieszczenia na parterze pełniły rolę magazynów i spiżarni, z kolei na piętrach były izby mieszkalne. Jednym z młodszych budynków jest główny kościół miejscowości – **Agios Ioannis Prodromos** z 1838 r. Wprawne oko zauważy jednak znacznie starsze fragmenty włączone w architekturę, np. kamienną figurę na północnej ścianie. Wszystkim rzuci się natomiast w oczy okrętowy maszt na dziedzińcu. Przyniesiony jako

wotum, przypomina o morskich tradycjach wyspiarzy. O nich (wyspiarzach i tradycjach) dowiemy się więcej w **★ Muzeum Morskim** **i** **Nautical/Maritime Museum**; wstęp: latem wt.–nd. 11.00–16.00; bilet normalny 2 EUR.

W budynku w porcie, zajmowanym obecnie przez **Pension Katerinettes**, podpisano w 1947 r. traktat o przekazaniu Dodekanezu Grecji. Z tego powodu na wyspie

Astypalea

Astypalea (Astypalaia), najdalej na zachód leżąca z wysp Dodekanezu, w zasadzie kulturowo bardziej przynależy do archipelagu Cyklad, co widać szczególnie w „kubistycznej” architekturze domów. Jej położenie uczyniło z niej w swoim czasie gniazdo pirackie, a dziś plasuje ją wysoko na liście najrzadziej odwiedzanych przez turystów wysp greckich.

HISTORIA

Obecna nazwa wyspy znaczy „Stara Osada”, choć niektórzy znajdują i takie imię, podobno należące do siostry nimfy Europy. Wcześniej wyspa zwana też była Ustrupalia (przez Osmanów), Stampalia (przez Włochów), a w starożytności, z powodu obfitości ryb, mówiono na nią również

Ichtyoessa. Przeważnie omijały ją wielkie wydarzenia historyczne. Jej mieszkańcy zarządzili się zwykle sami, choć mieli orientację polityczną i w porę podpisali z Rzymianami w 105 r. p.n.e. tzw. *foedus aequum*, traktat pokojowy. Gwarantował on wyspiarzom względną niepodległość, a republice dostęp do portów Astypalei. Później wyspa przeszła przez okres rządów władców Bizancjum, w XII w. była zarządzana przez mnichów z klasztoru Chozovitissa na wyspie Amorgos, dla Turków zdobył ją korsarz Barbarossa. W 1912 r. została pierwszą wyspą archipelagu zajęta przez Włochów.

Jednym z momentów przełomowych w dziejach wyspy był lipiec 1956 r. Wtedy pod Astypaleą drgnęła ziemia. Trzęsienie ziemi osiągnęło 7,5 stopnia w skali Richtera i obróciło większość zabudowy w perzynę.

Kup książkę

Poleć książkę

Kleomedes z Astypalei

W 496 r. p.n.e. na igrzyskach w Olimpii doszło do wypadku. W walce bokserkiej Kleomedes z wyspy Astypalea zabił swego konkurenta, Ikkosa z peloponeńskiego Epidauros. Został za to zdyskwalifikowany i zapłacił grzywnę. Furia jednak nie opuściła go nawet po powrocie na wyspę. Jeśli wierzyć starożytnemu Pausaniaszowi, pięściarz urządził „demolkę” w jednej z miejscowych szkół, ściągając z niej dach i zabijając wielu uczniów. Przed odwetem mieszkańców ratował się,

chowając w tutejszym przybytku Ateny. Dosłownie zamknął się w stojącej tam drewnianej skrzyni i z całych sił trzymał od wewnątrz jej drzwi. Z niemałym wysiłkiem udało się wyspiarzom je sforsować. Jakież było ich zdziwienie, gdy skrzynia okazała się pusta. Jeszcze większe zdumienie wywołała odpowiedź skonsultowanej natychmiast wyroczni w Delfach. Poinformowała ich ona, że Kleomedes został zaliczony w poczet nieśmiertelnych bohaterów i należy mu się kult oraz ofiary.

WARTO ZOBACZYĆ

Kształtem wyspa przypomina dwa płuca, kości miednicy bądź bardziej romantycznie – skrzydła motyla, połączone wąskim spłachciem ziemi siedmiokilometrowej długości. Część zachodnia, większa, nazywa się Exo

Nisi, zaś mniejsza, położona od wschodu, to Mesa Nisi.

Główną miejscowością dzisiejszej Astypalei jest Chora leżąca w miejscu antycznej osady, we wschodniej części Exo Nisi, na cyplu wychodzącym śmiało w morze.

Kup książkę

Poleć książkę

Tilos

Na Tilos (Telos) znaleziono najstarsze ślady pobytu człowieka na Dodekanezie. Odkryte w jaskini Kharkhadio (Charkadio) mają co najmniej 45 tys. lat. Wtedy Tilos wraz z kilkoma innymi wyspami archipelagu było jeszcze połączone z lądem stałym, stanowiącym dziś część tureckiej Azji Mniejszej. Wypę odwiedzały też zwierzęta, np. słonie. Ich kości, znalezione w 1971 r., zobaczyć można w małym muzeum w Megalo Chorio.

HISTORIA

Tilos stało się wyspą dopiero ok. 10 tys. lat temu. Dziś ma 63 km² powierzchni i kształt litery „S”, a leży w połowie drogi między Rodosem a Kos. Przez czasy starożytności wyspa przeszła ze spokojem, autorzy

zanotowali jednak jej udział, wspólnie z miastem Lindos na Rodosie, w kolonizacji Sycylii. Niewielkie rozmiary wyspy przełożyły się na skromne znaczenie w dziejach. Być może dlatego długo, bo do 2. poł. III w. p.n.e., zachowała niezależność. Pliniusz odnotował jednak, że wyspiarze sprzedawali perfumy, zapewne wytwarzane na bazie lebidki majeranku, który miał gęsto porastać Tilos. Z czasem straciła więc niepodległość i stała się zależna od Rodosu, z którego losami następnie dzieliła swą historię: w XIII w. zdobyli ją rycerze św. Jana, w XVI w. Turcy osmańscy, a w początkach XX w. Włosi.

Współcześni wyspiarze, czyli w sumie niecałe 500 osób, mieszkający w dwóch osadach (kiedyś na wyspie było 9 osódek), starają się naśladować obie większe

▼ Port na Tilos

Kup książkę

Poleć książkę

sąsiednie wyspy, tj. Rodos i Kos, w próbach ściągnięcia jak największej liczby turystów. Częściowo się to udaje, bo Tilos w odróżnieniu od np. Symi ma podziemne źródła, więc nie brakuje tu wody. Do lat 70. XX w. na wyspie uprawiano zboża, co obecnie na wyspach greckich brzmi nieprawdopodobnie. Z tego też powodu wyspę określano w antyku mianem Agatousa, czyli „dobro czyniąca”.

WARTO ZOBACZYĆ

Tilos pozbawione jest zabytków, jeśli nie liczyć **ruin antycznej i średniowiecznej zabudowy** na wzgórzu Agios Stefanos (św. Stefana) na północny zachód od Megalo Chorio i XV-wiecznego ufortyfikowanego **klasztora Agios Pandelimon**, 9 km na południowy wschód. Wyspa nadaje się jednak świetnie na spacer.

Większość wyspiarzy mieszka albo w miejscowości **Livadia**, dokąd dobija statek, albo w **Megalo Chorio**, położonej 11 km od Livadii, w północnej części wyspy. Obie wspomniane miejscowości łączy linia mikrobusowa. Po drodze – ok. 1,5 km za Livadią – na południowy zachód odchodzi droga prowadząca do Mikro Chorio (Mikrón Chorion; ok. 1,5 km od zjazdu), opuszczonej pół wieku temu głównej osady Tilos.

Dysponując wolnym czasem, warto zajrzeć między zbudowane setki lat temu kamienne domostwa i dwa kościoły ze ściennymi malowidłami. Północne wzniesienie wioski zajmuje średniowieczna **strażnica**. Przemierzając się głównym szlakiem na północ, po ok. 3 km po opuszczeniu Livadii dotrzemy do śladów wybuchu wulkanu na Nisyros. Pobocza drogi zajmują pokłady pumeksu i pucolany, stosowanej obecnie do zapraw w hydraulice.

Kup książkę

Poleć książkę

Kalymnos

Choć wyspą Kalymnos od lat interesują się turyści, do dziś nie zatraciła ona swego charakteru. Stanowi to oczywiście dodatkową... „atrakcję turystyczną”. Przybysz już w porcie zobaczy różnicę. Zamiast wyspiarzy wymachuujących kolorowymi zdjęciami oferowanych miejsc noclegowych powita go tutaj zgłęb pracujących maszyn, dokerzy i rybacy przygotowujący łodzie.

Kalymnos jest trzecią – po Rodosie i Kos – pod względem liczby ludności wyspą Dodekanezu. Biorąc pod uwagę rozmiary wyspy, można by rzec, że jest wręcz „zatłoczony”. Mieszka na nim 16 tys. osób.

HISTORIA

Nazwę wyspy dałoby się przetłumaczyć jako „dobre porty”. Z nich, jak wspominał Homer w swoim rejestrze statków wojennych *Iliady*, wysłali wyspiarze okręty pod Troję. Brali też udział m.in. w bitwie pod Salaminą w 480 r. p.n.e., ale po stronie Persji. Mnogość grot, czyli bezpiecznych kryjówek, zwabiła tu ludzi już wcześniej, jeszcze w epoce kamienia. Później

wyspa podzieliła los wysp archipelagu, pozostając pod wpływem bądź okupacją kolejno: Minojczyków, Rzymian, Bizancjum, przez krótki okres także Arabów, a następnie rycerzy św. Jana i Turków. W starożytności szczególnie bliski kontakt utrzymywała z wyspą Kos, często pozostając z nią w sojuszu wojskowym. W 554 r. Kalymnos został poważnie zniszczony przez wielkie trzęsienie ziemi, trwające 14 dni – według opisu naocznego świadka, historyka Agathiasa.

Wielu z wyspiarzy przez stulecia zajmowało się poławianiem gąbek morskich lub organizacją takich połowów. O tym, że był to wtedy intratny biznes, świadczy okazała grupa okazałych posesji, m.in. dom zmarłego w 1918 r. Nikolaosa Vouvalisa, który można zwiedzić.

WARTO ZOBACZYĆ

11 tys. osób mieszka w głównym mieście wyspy – również o nazwie Kalymnos, które znane jest też jako Pothia. Jak na wyspy greckie, to prawdziwa metropolia.

Poławiacze gąbek

Gąbki, mimo braku mięśni, nerwów i organów wewnętrznych, są zwierzętami, jednymi z najstarszych na świecie. Wyróżnia się co najmniej 5 tys. ich gatunków. Większość ma po kilkanaście milimetrów długości, ale niektóre odmiany osiągają nawet 1,5 m. Stworzenia te żyją w morzu do głębokości 9 km.

Poławiacze gąbek w Grecji, głównie z wysp Kalymnos, Chalki i Rodos, należą do najstaryszych. Po wyczerpaniu się „ziół” gąbek w Morzu Egejskim pływali do wybrzeży Egiptu i Libii. W XX w. założyli „kolonię” poławiaczy na Florydzie – Tarpon Springs (stąd nazwa głównej ulicy w Emborio na wyspie Chalki: Boulevard Tarpon Springs). Poławiacze nurkowali do 40–50, czasem i 60 m, obciążeni kamieniami umocowanymi wokół bioder (później z rurą dostarczającą powietrza,

wreszcie od ok. 1880 r. w skafandry z gumy i metalowym hełmie).

Grecy łowili gąbki już w antyku, służyły one legionistom rzymskim do przechowywania płynów w trakcie marszów i ogólnie jako „papier toaletowy” wielokrotnego użycia w łaźniach i latrynach, natomiast średnio-wieczni rycerze umieszczali je jako materiał izolujący w zbrojach. Gąbki zawierają składniki antybakteryjne i dla celów higienicznych poławiane są od ok. 150 lat (to, czym się myjemy, stanowi oczyszczony szkielet zwierzęcia).

W 1986 r. populację gąbek w Morzu Śródziemnym zaatakował wirus i cały tutejszy przemysł się załamał. Jego odrodzeniu przeszkodziła nowa epidemia w 2000 r. Dziś bardzo rzadka, tutejsza gąbka kosztuje ok. 200 EUR/kg. Podobno nawet w dobrym roku nie wylawia się ich w Grecji więcej niż ok. tony.

Ślady wszystkich epok osadnictwa na Kalymnos można zobaczyć w ciągu kilkugodzinnego spaceru, jednak zwiedzenie całej wyspy wymagać będzie kilku dni. W pobliżu **kościółka Agia Varvara** (św. Barbary)

w głównym mieście wyspy znajdziemy np. **jaskinie** pierwszych mieszkańców Kalymnos. Z portu, łódką albo ścieżką z klasztoru Agia Ekaterini (Aikaterini) leżącego za osadą Votini, można dotrzeć do **groty Kefalas**, w której

Kup książkę

Poleć książkę

PROGRAM PARTNERSKI

GRUPY WYDAWNICZEJ HELION

- 1. ZAREJESTRUJ SIĘ**
- 2. PREZENTUJ KSIĄŻKI**
- 3. ZBIERAJ PROWIZJĘ**

Zmień swoją stronę WWW
w działający bankomat!

Dowiedz się więcej i dołącz już dzisiaj!

<http://program-partnerski.helion.pl>

GRUPA WYDAWNICZA
Helion SA

Travelbook to Twój niezastąpiony towarzysz podróży. Wskaże Ci najważniejsze atrakcje, podpowie, czego szukać poza głównymi szlakami, i wprowadzi w świat miejscowych obyczajów. Znajdziesz w nim opisy najciekawszych regionów i miast, a sprawdzone informacje praktyczne umożliwią staranne zaplanowanie podróży.

Rodos i Dodekanez

archipelag wysp na Morzu Egejskim to rajski zakątek, tonący w gajach oliwnych i w kwiatach oleandrów. Miłośnicy mitów i zagadek zagubią się w ruinach antycznych świątyń, w weneckich twierdzach i zamkach joannitów. Wyobraźnię pobudzi historia Kolosa Rodyjskiego, jednego z siedmiu cudów świata starożytnego. Zarówno amatorzy wypoczynku na plaży, jak i zwolennicy aktywnego spędzania czasu poczują się tu jak w niebie. Wieczorem gościny udziela przytulne knajpki, portowe tawerny i roztańczone kluby. Radość życia czerpie się tu garściami!

Wyspa **Heliosa**

Malownicze **krajobrazy**

Ruiny **antycznych budowli**

Meczety i łaźnie tureckie

Wypoczynek na **plaży**

 Bezdroża

 Księgarnia internetowa:
<http://bezdroza.pl>

 Zamówienia telefoniczne:
0 801 339900
 0 601 339900

Sprawdź najnowsze promocje:
• <http://bezdroza.pl/promocje>
Przewodniki najchętniej czytane
• <http://bezdroza.pl/bestsellery>
Zamów informator podróżniczy:
• <http://bezdroza.pl/newsletter>

Helion SA
ul. Kościuszki 1c, 44-100 Gliwice
tel.: 32 230 98 63
e-mail: bezdroza@bezdroza.pl
<http://bezdroza.pl>

ebook dostępny wyłącznie na:
ebookpoint.PL

ISBN 978-83-283-4539-3

Cena 26,90 zł